





## ODYOLOJİ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEĞE KARŞI TUTUMLARINDA PANDEMİ SÜRECİNİN ETKİSİ: KESİTSEL ÇALIŞMA

### Effect of the Pandemic Process on the Attitudes of Audiology Students towards the Profession: A Cross-Sectional Study

Ahsen KARTAL<sup>1</sup>  Merve MERAL<sup>2</sup>  Ümit Can ÇETİNKAYA<sup>3</sup>  Şengül TERLEMEZ<sup>4</sup> 

<sup>1</sup>Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul

<sup>2</sup>İstanbul Aydın Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İstanbul

<sup>3</sup>İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul

<sup>4</sup>İstanbul Aydın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul

Geliş Tarihi / Received: 29.11.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 10.03.2022

## ÖZ


Bu çalışma, Covid-19 pandemi sürecinde Odyoloji öğrencilerinin mesleğe karşı tutumlarını incelemeyi amaçlamıştır. Ek olarak, pandemi sürecinde sınıf düzeyi ve üniversite türünün öğrencilerde mesleğe ilişkin tutumları nasıl etkilediği değerlendirilmiştir. Çalışmaya pandemi sürecinde öğrenim gören 628 Odyoloji öğrencisi dahil edilmiştir. Çalışmada demografik bilgileri sorgulayan form ve Odyolog Adayı Öğrencilerin Odyoloji Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Pandemi öncesinde elde edilen ölçek puanları ile pandemi sürecinde elde edilen ölçek puanları karşılaştırılmış. Pandemi sürecindeki ölçek puanları ile sınıf düzeyi ve üniversite türü arasındaki fark araştırılmıştır. Öğrencilerin 590'ı (%93.95) pandemi sürecinde aldıkları eğitimden etkilendiğini düşünürken, 38'i (%6.05) etkilenmediğini belirtmiştir. Pandemi sürecinde 369 öğrencinin (%58.76) mesleğe ilişkin tutumlarında değişiklik olmazken, 259 öğrencinin (%41.24) mesleğe ilişkin tutumlarında değişiklik meydana gelmiştir. Pandemi sürecindeki mesleğe ilişkin duygu ve güven alt boyut puanı istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olduğu saptanmıştır ( $p=0.027$ ). Vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin alt boyut ve toplam puanları, devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ( $p<0.001$ ). 4. Sınıf öğrencilerinin mesleğe ilişkin duygu ve güven alt boyut puanı, diğer sınıflardaki öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük elde edilmiştir ( $p<0.001$ ). Pandemi sürecinde Odyoloji öğrencilerinin mesleğe ilişkin duygu ve güvenlerinde azalma olduğu gözlemlenmiştir. Ölçek puanları karşılaştırıldığında, üniversite türü ve sınıf değişkeni açısından farklılıklar ortaya çıkmıştır.

**Anahtar kelimeler:** Covid-19, Odyoloji, Pandemi, Tutum.

## ABSTRACT

This study aimed to examine the attitudes of Audiology students towards the profession during the Covid-19 pandemic. In addition, university level was evaluated alongside university type (Government or foundation universities etc.) to determine the attitude of the student towards the occupation. 628 candidate audiologists were included in the study. In the study, demographic information and Scale of Attitudes towards Audiology Profession was measured for each student. The scale scores obtained before and after the pandemic were compared and the difference between the scale scores during the pandemic with university level and university type was investigated. 590 (93.95%) students thought their education was affected during the pandemic, while 38 (6.05%) students stated that they were not. Although there was no change in the attitudes of 369 students (58.76%) towards the profession during the pandemic, there was a change in the attitudes of 259 students (41.24%). During the pandemic, only the feeling and confidence related to the profession subscale scores of the students were found to be lower statistically significant ( $p=0.027$ ). The subscale and total scores of students studying at foundation universities were found to be higher than the other students and this was statistically significant. The feeling and confidence related to the profession subscale score of 4th-grade students were found to be lower and this was also statistically significant ( $p<0.001$ ). During the pandemic, it was observed that Audiology students' feelings and confidence towards the profession decreased. Differences in university type and university level were identified.

**Keywords:** Attitude, Audiology, Covid-19, Pandemic.

Ahsen KARTAL , ahsen.kartal@gmail.com

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul

Bu makaleye atıf yapmak için (How to cite this article): Kartal, A., Meral, M., Çetinkaya, C. Ü. ve Terlemes, Ş. (2022). Odyoloji öğrencilerinin mesleğe karşı tutumlarında pandemi sürecinin etkisi: Kesitsel çalışma. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 10(2), 616-626. doi: 10.33715/inonusaglik.1029674



## GİRİŞ

Dünya genelinde pandemiye sebep olan Covid-19 virüsünün insanlar arasında kolay ve hızlı yayılımı, hükümetlerin; seyahat kısıtlamaları, sosyal faaliyetleri yasakları, eğitim-öğretim faaliyetlerinin uzaktan eğitim ile devam etmesi ve evden çalışma sürecine geçilmesi gibi bazı kısıtlamalar yapmasına neden olmuştur. Literatür incelendiğinde, günümüzde alınan önlemlere benzer şekilde geçmiş yıllarda yaşanan pandemi durumlarında da yapılan ilk müdahalelerden biri okulların kapatılması olmuştur (Hens vd., 2009). Pandemi sürecinde Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Türkiye’de virüsün yayılımının yavaşlatılması ve eğitim-öğretimdeki mağduriyetin azaltılması amacıyla 16 Mart 2020 itibarıyla üniversitelerde eğitim ve öğretime üç hafta ara verildiğini açıklamıştır (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2020a). Salgın sürecinin belirsizliği nedeniyle ise 26 Mart 2020 tarihinde YÖK tarafından 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında yüz yüze ders yapılmayacağı duyurulmuştur. Böylece diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de uzaktan eğitim gündeme gelmiştir (YÖK, 2020b).

Tıp, diş hekimliği ve sağlık bilimleri fakültelerinde eğitim sürecinin büyük bir kısmı klinik ve laboratuvar uygulamalarını içermektedir. Fakat uzaktan eğitim sürecinin başlaması ile teorik dersler çevrimiçi olarak verilmiş, teorik derslere ek olarak uygulamalı derslerdeki eksikliğin kapatılması için video yöntemi ve/veya uzaktan eğitim sırasında uygulama yapılması yöntemleri kullanılmaya başlanmıştır. Bu nedenle hasta temelli eğitime dayalı bölümlerin öğretme ve öğrenme süreci farklılık göstermiştir. Pandemi döneminde eğitimde yaşanan farklılıkların öğrencilerin mesleklerine karşı tutumuna etkisinin bilinmesi pandemi sonrası eğitim sürecini daha iyi anlamaya katkı sağlayabilir. Sağlık alanında eğitim gören Odyoloji bölümü öğrencilerin uzaktan eğitimden nasıl etkilendiklerini ve pandemi sürecinin mesleğe karşı tutumlarını nasıl etkilediğini gösteren çalışmalar bilginiz dahilinde bulunmamaktadır. Bu bağlamda çalışmamızın birincil amacı Covid-19 pandemi sürecinde Odyoloji öğrencilerinin mesleğe karşı tutumlarının incelenmesidir. İkincil amacı ise; Covid-19 pandemi sürecinde demografik bilgilerin Odyoloji mesleğine ilişkin tutumu nasıl etkilediğini değerlendirmektir.

## GEREÇ VE YÖNTEM

### Çalışmanın Etik Yönü

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 05.02.2021 tarihinde 5/4 sayılı karar ile etik kurul onayı alınmıştır. Çalışma Helsinki

Deklarasyonu'na uygun olarak yapılmış olup çalışmaya katılan tüm öğrencilerden bilgilendirilmiş olur alınmıştır. Bu çalışmada kesitsel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

### **Bireyler**

Çalışmaya Covid-19 pandemi sürecinde 628 (yaş ortalaması  $20.52 \pm 1.54$ ) Odyoloji lisans öğrencisi katılmıştır. Vakıf ve devlet üniversitelerinde öğrenim gören ve araştırmaya katılmayı onaylayan öğrenciler çalışmaya dahil edilmiştir.

### **Veri Toplama Aracı**

Çalışmada öğrencilerin demografik bilgilerini sorgulayan bilgi formu ve “Odyolog Adayı Öğrencilerin Odyoloji Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ek olarak pandemi süreci veri toplama aşamasında öğrencilere; “Covid-19 pandemi sürecinin aldığımız eğitimi etkilediğini düşünüyor musunuz?” ve “Covid-19 pandemi sürecinde odyoloji mesleğine ilişkin tutumunuzda herhangi bir değişiklik oldu mu?” soruları yöneltilmiştir. Bu sorulara öğrencilerin evet ve hayır şeklinde cevap vermesi beklenmiştir.

### **Odyolog Adayı Öğrencilerin Odyoloji Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği**

Odyoloji Bölümü öğrencilerinin mesleklerine karşı tutumlarını belirlemek üzere geliştirilen, geçerliliği ve güvenilirliği yapılmış bir ölçektir (Meral, Kartal, Çetinkaya ve Çıkrıkçı, 2021). Mesleğe ilişkin duygu ve güven alt boyutu ve bölümün akademik işleyişine ilişkin güven alt boyutu olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Toplam 38 maddeden oluşan ölçekte dördümlü likert tipi derecelendirme kullanılmaktadır. Ölçeğin birinci alt boyut güvenilirliği  $\alpha=0.939$ ; ikinci alt boyut  $\alpha=0.888$  ve toplam güvenilirliği  $\alpha=0.944$ 'tür (Meral vd., 2021).

### **Verilerin Toplanması**

Pandemi sürecindeki veriler Mart-Nisan 2021 tarihleri arasında toplanmıştır. Bu çalışma kapsamında pandemi sürecinde Odyoloji öğrencilerinden elde edilen veriler; Meral, Kartal, Çetinkaya ve Çıkrıkçı (2021) tarafından pandemi öncesinde gerçekleştirilen çalışmanın verileriyle karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmanın yapılması amacıyla çalışma sonuçlarının kullanılması için gerekli izin alınmıştır. Çalışma için kullanılacak olan gönüllü onam formu, demografik bilgi formu ve Odyolog Adayı Öğrencilerin Odyoloji Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği çevrimiçi bir forma dönüştürülmüştür. Odyoloji öğrencilerine sosyal medya üzerinden bağlantı gönderilmiş ve çalışmaya gönüllü olan öğrencilerin çevrimiçi formu doldurmasıyla veriler toplanmıştır.

## İstatistiksel Analiz

Verilerin analizi SPSS yazılımı versiyon 22.0 (SPSS Inc, Chicago IL, USA) kullanılarak yapılmıştır. Demografik verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testleri ile incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermemesi sebebiyle non-parametrik testler kullanılarak değerlendirme yapılmıştır. İki dönemdeki (pandemi öncesi ve pandemi süreci) ölçek puanları arasındaki farkın araştırılmasında ve pandemi sürecinde devlet ve vakıf üniversitesindeki öğrencilerin ölçek puanlarının karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Pandemi sürecinde öğrencilerin ölçek puanları ve sınıf değişkeni ile arasındaki fark Kruskal Wallis testi kullanılarak araştırılmıştır.

## BULGULAR

Öğrencilere ait demografik özellikler Tablo 1’de sunulmuştur.

**Tablo 1.** Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler

|                 |            | Pandemi Öncesi (n) | Pandemi Süreci (n) |
|-----------------|------------|--------------------|--------------------|
| Cinsiyet        | Kadın      | 322 (%81.30)       | 572 (%91.10)       |
|                 | Erkek      | 74 (%18.70)        | 56 (%8.90)         |
| Sınıf           | 1. Sınıf   | 118 (%29.80)       | 179 (%28.50)       |
|                 | 2. Sınıf   | 65 (%16.40)        | 154 (%24.50)       |
|                 | 3. Sınıf   | 133 (%33.60)       | 117 (%18.60)       |
|                 | 4. Sınıf   | 80 (%20.20)        | 178 (%28.30)       |
| Üniversite Türü | Devlet     | 85 (%21.50)        | 279 (%44.40)       |
|                 | Vakıf      | 311 (%78.50)       | 349 (%55.60)       |
| Burs Durumu     | Ücretli    | 23 (%7.40)         | 7 (%2.01)          |
|                 | %25 Burslu | 56 (%18.00)        | 25 (%7.16)         |
|                 | %30 Burslu | 51 (%16.40)        | 17 (%4.87)         |
|                 | %50 Burslu | 103 (%33.12)       | 190 (%54.44)       |
|                 | %75 Burslu | 32 (%10.29)        | 34 (%9.74)         |
|                 | Tam Burslu | 46 (%14.79)        | 76 (%21.78)        |

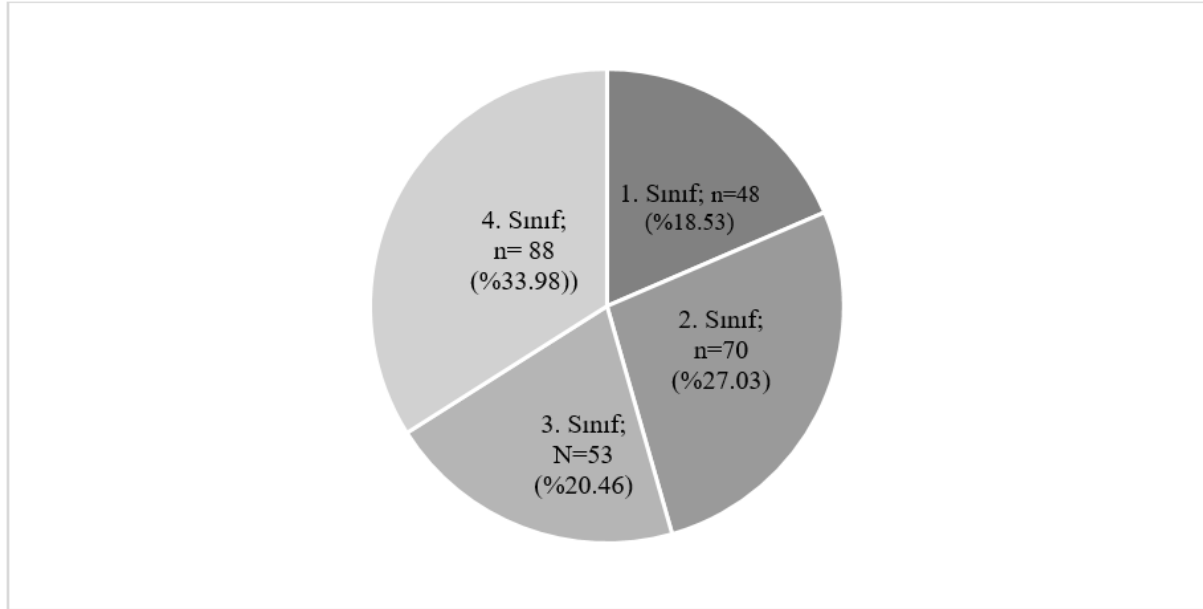
(n: toplam öğrenci sayısı)

## Pandemi Sürecinin Etkisi

Öğrencilerin 590’ı (%93.95) pandemi sürecinde aldıkları eğitimin etkilendiğini düşünürken, 38’i (%6.05) etkilenmediğini belirtmiştir. Pandemi sürecinde 369 öğrencinin (%58.76) mesleğe ilişkin tutumlarında değişiklik olmazken, 259 öğrencinin (%41.26) mesleğe ilişkin tutumlarında değişiklik meydana gelmiştir.

Öğrencilerin pandemi sürecinde aldıkları eğitimin etkilenme durumu ve mesleğe ilişkin tutumları sınıf bazında incelenmiştir. Birinci sınıf öğrencilerinin 162’si (%90.5), 2. sınıf öğrencilerinin 147’si (%95.5), 3. sınıf öğrencilerinin 114’ü (%97.40) ve 4. sınıf öğrencilerinin 167’si (%93.80) pandemi sürecinde aldıkları eğitimin etkilendiğini ifade etmiştir. Birinci sınıf

öğrencilerinin 131'i (%73.20), 2. sınıf öğrencilerinin 84'ü (%54.50), 3. Sınıf öğrencilerinin 64'ü (%54.70) ve 4. Sınıf öğrencilerinin 90'ı (%50.60) pandemi sürecinde mesleğe ilişkin tutumlarında değişiklik olmadığını bildirmiştir. Mesleğe ilişkin tutumlarında değişiklik olduğunu bildiren öğrencilerin sayısı Şekil 1'de gösterilmiştir.



Şekil 1. Pandemi Sürecinde Mesleğe İlişkin Tutumlarının Etkilendiğini Bildiren Öğrenciler

### Pandemi Sürecinde Vakıf ve Devlet Üniversitelerindeki Öğrencilere Ait Ölçek Puanları

Devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ölçek puanları karşılaştırıldığında; alt boyutlar ve toplam puan arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ( $p < 0.001$ ). Vakıf üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin tüm alt boyut ve toplam ölçek puanları devlet üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek elde edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Pandemi Sürecinde Üniversite Türleri Arasındaki Ölçek Puanları Karşılaştırması

| Ölçek Puanları  | Üniversite Türü | N   | Ort.   | S.S.  | Min.  | Maks.  | z     | p     |
|---|-----------------|-----|--------|-------|-------|--------|-------|-------|
| Mesleğe İlişkin Duygu ve Güven Alt Boyut Puanı            | Devlet          | 279 | 67.37  | 11.16 | 35.00 | 93.00  | -5.37 | .000* |
|   | Vakıf           | 349 | 72.22  | 11.28 | 30.00 | 93.00  |       |       |
| Bölümün Akademik İşleyişine İlişkin Güven Alt Boyut Puanı | Devlet          | 279 | 37.75  | 6.62  | 14.00 | 55.00  | -6.47 | .000* |
|   | Vakıf           | 349 | 41.23  | 7.03  | 16.00 | 56.00  |       |       |
| Toplam Ölçek Puanı  | Devlet          | 279 | 105.13 | 16.41 | 51.00 | 148.00 | -6.51 | .000* |
|   | Vakıf           | 349 | 113.45 | 16.51 | 47.00 | 147.00 |       |       |

(N: toplam öğrenci sayısı; Ort: ortalama; SS: standart sapma; Min: minimum; Maks: Maksimum; z: z değeri; p: anlamlılık değeri)

## Pandemi Sürecinde 1., 2., 3. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Ölçek Puanları

Birinci sınıf öğrencilerinin ölçek alt boyut ve toplam puanları diğer sınıflardaki (2., 3. ve 4. sınıf) öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 3).

**Tablo 3.** Pandemi Sürecinde Sınıf Düzeyleri ve Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

| Ölçek Puanları  | Sınıf    | N   | Ort.   | S.S.  | Min.  | Maks.  | p     | Fark |
|---|----------|-----|--------|-------|-------|--------|-------|------|
| Mesleğe İlişkin Duygu ve Güven Alt Boyut Puanı            | 1. Sınıf | 179 | 71.98  | 10.85 | 36.00 | 93.00  | .000* | 1-4  |
|   | 2. Sınıf | 154 | 70.94  | 11.36 | 36.00 | 93.00  |       | 2-4  |
|   | 3. Sınıf | 117 | 71.47  | 10.25 | 40.00 | 92.00  |       | 3-4  |
|   | 4. Sınıf | 178 | 66.45  | 12.19 | 30.00 | 92.00  |       |      |
| Bölümün Akademik İşleyişine İlişkin Güven Alt Boyut Puanı | 1. Sınıf | 179 | 40.91  | 6.62  | 14.00 | 55.00  | .000* | 1-3  |
|   | 2. Sınıf | 154 | 40.24  | 6.77  | 20.00 | 54.00  |       | 1-4  |
|   | 3. Sınıf | 117 | 38.60  | 6.86  | 14.00 | 53.00  |       |      |
|   | 4. Sınıf | 178 | 38.69  | 7.64  | 16.00 | 56.00  |       |      |
| Toplam Ölçek Puanı  | 1. Sınıf | 179 | 112.89 | 15.86 | 56.00 | 148.00 | .000* | 1-4  |
|   | 2. Sınıf | 154 | 111.18 | 16.59 | 63.00 | 147.00 |       | 2-4  |
|   | 3. Sınıf | 117 | 110.08 | 15.73 | 59.00 | 142.00 |       |      |
|   | 4. Sınıf | 178 | 105.15 | 18.27 | 47.00 | 147.00 |       |      |

(N: toplam öğrenci sayısı; Ort: ortalama; SS: standart sapma; Min: minimum; Maks: Maksimum; p: anlamlılık değeri)

Öğrencilerin sınıf düzeyleri ve ölçek puanları karşılaştırıldığında; 4. sınıf öğrencileri ile diğer sınıflardaki (1., 2. ve 3. sınıf) öğrencilerin mesleğe ilişkin duygu ve güven alt boyut puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir ( $p<0.001$ ). Dördüncü sınıf öğrencilerinin mesleğe ilişkin duygu ve güven alt boyut puanları, diğer sınıflardaki öğrencilerin puanlarından daha düşük elde edilmiştir. Sınıflar arasında bölümün akademik işleyişine ilişkin güven alt boyut puanı karşılaştırıldığında; 1. sınıf öğrencilerinin puanları ile 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ( $p<0.001$ ). Toplam ölçek puanı sınıflar arasında karşılaştırıldığında ise; 4. Sınıf öğrencilerinin toplam ölçek puanı ile 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ( $p<0.001$ ).

## Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecinde Ölçek Puanları

Pandemi öncesi ve pandemi sürecinde çalışmaya katılan Odyoloji öğrencilerinin ölçek puanları incelendiğinde; pandemi öncesindeki ölçek alt boyut (mesleğe ilişkin duygu ve güven, bölümün akademik işleyişine güven) ve toplam puanlar pandemi sürecinde elde edilen ölçek puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4).

Pandemi öncesi ve pandemi sürecindeki ölçek puanları karşılaştırıldığında; yalnızca mesleğe ilişkin duygu ve güven alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiş ( $p=0.027$ ) olup bölümün akademik işleyişine ilişkin güven alt boyutu ve toplam ölçek puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır ( $p>0.05$ ).

**Tablo 4.** Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecinde Ölçek Puanları Karşılaştırması

| Ölçek Puanları  |           | N   | Ort.   | S.S.  | Min.  | Maks.  | z      | p     |
|---|-----------|-----|--------|-------|-------|--------|--------|-------|
| Mesleğe İlişkin Duygu ve Güven Alt Boyut Puanı            | P. Öncesi | 396 | 71.59  | 13.53 | 33.00 | 96.00  | -2.214 | .027* |
|   | P. Süreci | 628 | 70.06  | 11.47 | 30.00 | 93.00  |        |       |
| Bölümün Akademik İşleyişine İlişkin Güven Alt Boyut Puanı | P. Öncesi | 396 | 39.95  | 7.53  | 18.00 | 56.00  | -.534  | .593  |
|   | P. Süreci | 628 | 39.69  | 7.06  | 14.00 | 56.00  |        |       |
| Toplam Ölçek Puanı  | P. Öncesi | 396 | 111.55 | 18.75 | 62.00 | 152.00 | -1.524 | .127  |
|   | P. Süreci | 628 | 109.75 | 16.97 | 47.00 | 148.00 |        |       |

(N: toplam öğrenci sayısı; Ort: ortalama; SS: standart sapma; Min: minimum; Maks: Maksimum; z: z değeri; p: anlamlılık değeri)

## Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Ölçek Puanları

Devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin pandemi öncesi ve pandemi sürecindeki ölçek puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir ( $p>005$ ).

## TARTIŞMA

Çalışmada Odyoloji öğrencilerinin, Covid-19 pandemi sürecindeki mesleğe karşı tutumlarını incelemek ve farklı demografik bilgilerin pandemi sürecinde Odyoloji mesleğine ilişkin tutumları etkileyip etkilemediğini değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda Odyolog Adayı Öğrencilerin Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği kullanılarak incelemeler yapılmıştır.

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde, farklı bölümlerde eğitim gören öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Abbasi vd., 2020; Al-Balas vd., 2020; Alsoufi vd., 2020; Bakioğlu ve Çevik, 2020; Eti ve Karaduman, 2020; Gömleksiz ve Pullu, 2020; Maviş, Selvi Balo, Balo ve Tadıhan Özkan, 2021; Özses, Dinçer D'Alessandro, Batuk ve Sennaroğlu, 2021; Sahu, 2020). Abbasi vd. (2020), Covid-19 salgını sırasında sağlık bilimleri öğrencilerinin uzaktan eğitim memnuniyeti üzerine bir çalışma gerçekleştirmiştir (Abbasi vd., 2020). Bu çalışmada öğrencilerin %60'ı klinik ve pratik becerilerin; kliniklerde ve laboratuvarlarda öğrenildiğini ve uzaktan eğitimin bu konuda fayda sağlamadığını belirtmiştir (Abbasi vd., 2020). Covid-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri farklı çalışmalarda araştırıldığında; öğrencilerin teorik ve uygulama derslerinin uzaktan eğitim ile gerçekleştirilmesine karşı olumsuz görüşlerinin olduğu bildirilmiştir (Durgun, Can, Avcı ve Kalyoncuoğlu, 2021; Kahyaoğlu Süt ve Küçükkaya, 2016; Kürtüncü ve Kurt, 2020). Özses ve Dinçer D'Alessandro (2021), Odyoloji lisans öğrencilerinin %40.4'ünün uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığını düşündüğünü bildirmiştir (Özses ve Dinçer D'Alessandro,

2021). Benzer şekilde bu çalışmaya katılan Odyoloji lisans öğrencilerinin büyük bir kısmı pandemi sürecinde aldıkları eğitimin etkilendiğini düşünmektedir. Teknik aksaklıkların yaşanması, her üniversitenin uzaktan eğitim için gerekli ve yeterli alt yapıya sahip olmaması, öğrencilerin birçoğunun internet kotalarının sınırlı olması ve ders dinlemeye uygun ortamlarının bulunmaması gibi çeşitli sebepler pandemi sürecinde uzaktan eğitimin dezavantajları arasında yer almaktadır. Uzaktan eğitim için belirtilen bu dezavantajlara ek olarak bu süreçte uygulama derslerinin klinik ve/veya laboratuvarlarda yapılamıyor olması nedeniyle öğrencilerin aldıkları eğitimin pandemi sürecinden etkilendiğini ifade ettiklerini düşünmekteyiz. Bu çalışma sonucunda elde edilen bu bulgu, pandemi sürecinde Odyoloji bölümü öğrencilerinin almış olduğu eğitimin diğer sağlık bilimleri alanlarında öğrenim gören öğrencilerde olduğu gibi etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Taş ve Köktürk Dalcalı (2021), Covid-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinde mesleki güdülenmeyi araştırmıştır. Yapılan çalışma pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim almaları ve uygulama derslerinin gerçekleştirilemiyor olması gibi etmenler nedeniyle motivasyonlarının olumsuz etkilendiğini; pandemi döneminde hemşirelik mesleğinin öneminin daha fazla fark edilmesi ve toplumsal saygınlığın artması ile öğrencilerin motivasyonlarının arttığını bildirmiştir.

Manchiah, Eikelboom, Bennet ve Swanepoel (2021), pandemi sürecinin odyologların işyerleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Covid-19 pandemisinin, odyoloji çalışma alanlarını önemli ölçüde etkilediğini ve uygulamada aksaklıklara yol açtığını bildirmişlerdir. Odyoloji alanındaki bu aksaklıkların tele-sağlık hizmetleri ile çözüme ulaştırılabileceğini ve bu süreçte ülkelerin tele-odyoloji yaklaşımlarını kullanmalarını önermişlerdir. Bennet, Manchiah, Eikelboom ve Swanepoel (2021) ise Covid-19 sürecinde Odyoloji alanındaki mevcut istihdam durumunda azalma bekleyen odyologların, olumlu görüşlere sahip odyologlara göre daha yüksek düzeyde kaygı ve yalnızlık hissettiklerini belirtmiştir. Ayrıca odyologlar Covid-19'un; hizmet taleplerinde azalmaya, aylık gelirden düşmeye ve bunun sonucunda iş güvensizliğine ve işsizliğe neden olduğunu bildirmiştir. Literatürde iş güvensizliğinin kaygıya ve yalnızlığa neden olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmaya katılan Odyoloji öğrencilerinde ise pandemi sürecinin mesleğe ilişkin duygu ve güvenlerinde azalmaya sebep olduğu görülmüştür. Odyoloji bölümünün klinik-pratik bilgi ve beceri gerektiren bir bölüm olması, uzaktan eğitim ile bu bilgi ve becerilerin geliştirilmesinin kısıtlı olması ve en önemlisi bu süreçte mevcut istihdamda azalmaların olması nedeniyle pandemi sürecinde öğrencilerin mesleğe ilişkin duygu ve güvenlerinde azalma olduğunu düşünmekteyiz. Pandemi nedeniyle öğrencilerin son sınıfa geldiklerinde staj yaptıkları klinik, işitme cihazı ve koklear implant merkezlerinin



öğrenci kabulünde kısıtlamalara yönelmesinin de bu sonuçlara etkisi olabileceğinin göz ardı edilmemesi gerektiği kanısı oluşmaktadır.

Zis, Artemiadis, Bargiotas, Nteveros ve Hadjigeorgiou (2021), Covid-19 pandemi sırasında uzaktan eğitimin tıp fakültesi öğrencilerinin tükenmişliği ve ruh sağlığı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Pandemi sırasında klinik eğitimlerinin kesintiye uğramasıyla birlikte son sınıf tıp fakültesi öğrencilerinin, pandemi öncesi döneme göre daha fazla tükenmişlik yaşadıkları bildirilmiştir. Bu çalışmada ise son sınıf öğrencilerinin ölçek puanlarının diğer sınıflardaki öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmüştür. Ölçek puanının düşük elde edilmiş olması mesleğe ilişkin tutumun 4. sınıf öğrencilerinde düşük olması şeklinde yorumlanabilmektedir. Son sınıf öğrencilerinde Odyoloji mesleğine ilişkin tutumun düşük olmasının olası açıklaması; teorik bilginin pandemi sürecinde klinik uygulamalar ile pekiştirilememiş olmasıdır. Ayrıca odyolog adayı öğrencilerin mesleklerine ilişkin tutumlarının düşük olması, klinik tecrübelerinin az olması ve bu süreçte klinik deneyim kazanamamaları nedeniyle kariyerlerinin ilk aşamasında fazla strese maruz kalacak olmalarını hissediyor olmaları ile ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda Odyoloji 4. sınıf öğrencilerinin mezun olmadan önce kazanmayı hedefledikleri klinik eğitim pandemi sürecinden olumsuz etkilenmiş olup bu durum mesleğe ilişkin tutumlarını etkilemiştir. Covid-19 pandemisiyle başlayan uzaktan eğitim sürecinin pandemi bitse dahi hibrit yöntemle devam edeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin uzaktan eğitime karşı olumlu tutumlarını artırmaya yönelik çalışmalar yapılması ve yeni bir salgın olasılığında pandeminin eğitim üzerindeki olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi adına önlemler alınması önerilmektedir.

Gelişen teknoloji ve pandemi sürecinin tele-sağlık alanındaki uygulamalarda hızlanmaya sebep olduğu görülmektedir. Eikelboom vd. (2021) Covid-19 sürecinde tele-odyoloji uygulamalarında artış olduğunu bildirmiştir. Bu bağlamda Odyolog adayı öğrencilerinin tele-odyoloji uygulamaları alanında araştırma yapmalarının ve kendilerini bu alanda geliştirmelerinin istihdam açısından olumlu etkiye sahip olacağını düşünmekteyiz. Ek olarak Odyoloji öğrencilerinin mesleğe ilişkin duygu ve güvenlerini arttırmak adına klinik pratik uygulamalarını geliştirebileceği çevrimiçi uygulamaların sağlanması ve bu yönde çalışmaların yapılması gereklidir. Odyoloji öğrencilerinde uygulanabilecek geçerli ve güvenilirliği olan farklı bir ölçek olmaması sebebiyle çalışmada yalnızca bir ölçme aracının kullanılmış olması bir kısıtlılıktır. Odyoloji eğitimi veren yaklaşık 20 farklı üniversite bulunmaktadır. Bu çalışmada Odyoloji eğitimi veren tüm üniversitelerdeki öğrencilere ulaşılamamış olması çalışmayı sınırlayan diğer faktördür.

## SONUÇ

Çalışmaya katılan Odyoloji öğrencilerinin %93.10'u pandemi sürecinde aldıkları eğitimin pandemi nedeniyle etkilendiğini bildirmiştir. Pandemi sürecinde Odyoloji lisans öğrencilerinin mesleğe ilişkin duygu ve güvenlerinde azalma olduğu gözlenmiştir. Ancak öğrencilerin, Odyolog Adayı Öğrencilerin Odyoloji Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği puanlarına göre bölümün akademik işleyişine ilişkin güvenlerinin değişmediği bulunmuştur. Üniversite türü ve sınıf değişkeni bakımında ölçek puanları karşılaştırıldığında farklılıklar gözlenmiştir. Odyolog adayları son sınıf öğrencilerinin ölçek alt boyut ve toplam puanları diğer öğrencilerinin ölçek puanlarına göre daha düşük elde edilmiştir.

## Teşekkür

Yazarlar olarak, araştırmamıza katılan tüm öğrencilere ve pandemi sürecinde sosyal medyada paylaşım yaparak çalışmamızı destekleyen Dr. Ody. Bahtiyar Çelikgün'e teşekkür ederiz.

**Not:** Bu çalışma 10-11 Nisan 2021 tarihinde çevrimiçi gerçekleştirilen Marmara Odyoloji Günleri-2021 Toplantısı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

## KAYNAKLAR

- Abbasi, M. S., Ahmed, N., Sajjad, B., Alshahrani, A., Saeed, S., Sarfaraz, S., Alhamdan, R. S., Vohra, F. ve Abduljabbar, T. (2020). E-Learning perception and satisfaction among health sciences students amid the COVID-19 Pandemic. *Work*, 67(3), 549–556. <https://doi.org/10.3233/wor-203308>
- Al-Balas, M., Al-Balas, H. I., Jaber, H. M., Obeidat, K., Al-Balas, H., Aborajoo, E. A., Al-Taher, R. ve Al-Balas, B. (2020). Distance learning in clinical medical education amid COVID-19 pandemic in Jordan: Current situation, challenges, and perspectives. *BMC Medical Education*, 20(1), 1-7. <https://doi.org/10.1186/s12909-020-02257-4>
- Alsoufi, A., Alsuyihili, A., Msherghi, A., Elhadi, A., Atiyah, H., Ashini, A., Ashwieb, A., Ghula, M., Ben Hasan, H., Abudabuos, S., Alameen, H., Abokhdhir, T., Anaiba, M., Nagib, T., Shuwayyah, A., Benothman, R., Arrefae, G., Alkhwayildi, A., Alhadi, A., ... Elhadi, M. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on medical education: *Medical Students' Knowledge, Attitudes and Practices Regarding Electronic Learning*. *PLoS ONE*, 15(11 November), e0242905. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0242905>
- Bakioğlu, B. ve Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>
- Bennett, R. J., Manchaiah, V., Eikelboom, R. H., Badcock, J. C. ve Swanapoel, D. W. (2021). International survey of audiologists during the COVID-19 pandemic: *Effects on Mental Well-Being of Audiologists*. 1–10. <https://doi.org/10.1080/14992027.2021.1944675>
- Durgun, H., Can, T., Avcı, A. B. ve Kalyoncuoğlu, B. (2021). COVID-19 sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri ve kaygı düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14(2), 141–147. <https://doi.org/10.46483/DEUHFED.824109>

- Eikelboom, R. H., Bennett, R. J., Manchaiah, V., Parmar, B., Beukes, E., Rajasingam, S. L. ve Swanepoel, D. W. (2021). International survey of audiologists during the COVID-19 pandemic: Use of and attitudes to telehealth. *International Journal of Audiology*, 1-10. <https://doi.org/10.1080/14992027.2021.1957160>
- Eti, İ. ve Karaduman, B. (2020). COVID-19 Pandemisi sürecinin öğretmen adaylarının mesleki yeterlilikleri açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(1), 635-656.
- Gömlüksiz, M. N. ve Pullu, E. K. (2020). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin covid-19 pandemi sürecinde çevrimiçi öğrenmeye ilişkin hazır bulunuşluk ve tutum düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Millî Eğitim*, 49(1), 757-782. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.788019>
- Hens, N., Ayele, G. M., Goeyvaerts, N., Aerts, M., Mossong, J., Edmunds, J. W. ve Beutels, P. (2009). Estimating the impact of school closure on social mixing behaviour and the transmission of close contact infections in eight European countries. *BMC Infectious Diseases*, 9(1), 1-12. <https://doi.org/10.1186/1471-2334-9-187>
- Kahyaoğlu Süt, H. ve Küçükkaya, B. (2016). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri, *HEAD*, 13(3), 235-243. <https://doi.org/10.5222/HEAD.2016.235>
- Kürtüncü, M. ve Kurt A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 66-77.
- Manchaiah, V., Eikelboom, R. H., Bennett, R. J. ve Swanepoel, D. W. (2021). International survey of audiologists during the COVID-19 pandemic: effects on the workplace. *Journal of Audiology*, 1-8.
- Maviş, İ., Selvi Balo, S., Balo, E. ve Tadıhan Özkan, E. (2021). COVID-19 pandemisinin dil ve konuşma terapisi bölümündeki eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisinin ve öğrencilerin uzaktan eğitim faaliyetlerine yönelik görüşlerinin incelenmesi: *Anadolu Üniversitesi Örnekleme Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 450-466. <https://doi.org/10.5336/healthsci.2020-78141>
- Meral, M., Kartal, A., Çetinkaya, Ü. C. ve Çıkrıkçı, R. N. (2022). Odyolog adayı öğrencilerin odyoloji mesleğine ilişkin tutum ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Klinikleri J Health Sci*, 7(2), 473-483.
- Özses, M., Dinçer D'alessandro, H., Batuk, M. Ö. ve Sennaroğlu, G. (2021). COVID-19 pandemisinde odyoloji öğrencilerinin uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri: Hacettepe Üniversitesi deneyimi. *Turkish Journal of Audiology and Hearing Research*, 4(1), 11-17. <https://doi.org/10.34034/tjahr.23262>
- Sahu, P. (2020). Closure of Universities Due to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Impact on Education and Mental Health of Students and Academic Staff. *Cureus*, 12(4). <https://doi.org/10.7759/CUREUS.7541>
- Taş, A. S. ve Köktürk Dalcalı, B. (2021). COVID-19 Pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinde mesleki güdülenme. *Acibadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 418-424.
- Yükseköğretim Kurulu. (YÖK 2020a). *Basın açıklaması*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/YKS-Ertelenmesi-Basın-Açıklaması.aspx> 9 Ağustos 2021 tarihinde erişildi.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK 2020b). *Koronavirüs (COVID-19) Bilgilendirme Notu-1*. [https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus\\_bilgilendirme\\_1.aspx](https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/coronavirus_bilgilendirme_1.aspx). 9 Ağustos 2021 tarihinde erişildi.
- Zis, P., Artemiadis, A., Bargiotas, P., Nteveros, A. ve Hadjigeorgiou, G. M. (2021). Medical studies during the COVID-19 pandemic: The impact of digital learning on medical students' Burnout and mental health. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(1), 1-9. <https://doi.org/10.3390/ijerph18010349>